

Азійська стратегія.

Економіка, вибудована на геополітичних пріоритетах

Юлія ЦИРФА

Бурхливий розвиток Азійсько-Тихоокеанського регіону вже давно привертає увагу економістів і політологів, адже нині АТР – унікальний конгломерат держав, доволі неоднорідних із точки зору економічного, культурного, історичного та політичного розвитку. Географічно він включає найбільші світові економіки (США, Японія, Китай) поряд із такими державами, як Лаос, М'янма або Папуа-Нова Гвінея, котрі традиційно вважаються одними з найбідніших країн світу. Та завдяки тому, що через регіон проходить більша частина світових торгових шляхів і саме тут зосереджено величезні виробничі потужності, запаси корисних копалин і стратегічної сировини, а також проживає більша частина населення планети, економічний потенціал держав АТР незмінно зростає, що, відповідно, посилює їхній вплив на міжнародній арені. Тож головування Росії в рамках форуму «Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва» (АТЕС) у 2012 році передовсім покликане сприяти органічному «вбудовуванню» країни в систему господарських зв'язків в АТР в інтересах модернізаційного та інноваційного розвитку національної економіки, насамперед районів Сибіру та Далекого Сходу.

Майбутній саміт АТЕС у Владивостоці (1–8 вересня 2012 року) по праву вважається однією з найважливіших подій за весь період партнерства РФ із державами-членами цієї структури, в яких, до речі, проживає близько 40% населення Землі, а сукупний обсяг їхнього ВВП становить приблизно 54% від загальносвітового рівня. На посту глави АТЕС Росія має намір зробити вагомий внесок у вирішення програмних завдань цього об'єднання в сферах торговельно-інвестиційної лібералізації, полегшення умов розвитку підприємництва, поглиблення регіональної економічної інтеграції, забезпечення безпеки особистості. Планує вона також приділити особливу увагу таким практично значущим питанням, як зміцнення продовольчої безпеки, вдосконалення транспортно-логістичних систем, співробітництво з метою модернізації всіх галузей економіки.

Основними складовими діяльності АТЕС у сфері продовольчої безпеки Росія вважає підтримку фізичної та економічної доступності харчових продуктів, забезпечення відповідності їхньої якості та безпеки міжнародним стандартам, сприяння нарощуванню виробництва продовольчих товарів шляхом упродовження інноваційних технологій,

своєчасне виявлення та запобігання загрозам у сільськогосподарському секторі, зокрема пов'язаним зі зміною клімату та надзвичайними ситуаціями природного й техногенного характеру. Перспективним видається налагодження взаємодії в сфері захисту та раціонального використання біологічних ресурсів Світового океану.

Одним із ключових чинників сприяння міжнародній торгівлі проголошено здешевлення й підвищення надійності руху товарів по всьому логістичному ланцюжку від виробника до споживача. Мається на увазі вибудовування економічно виправданих і безпечних маршрутів поставок, організація ефективної взаємодії різних видів транспорту, оснащення транспортних вузлів і коридорів сучасними інформаційно-технічними засобами та системами супутникової навігації, гармонізація стандартів у галузі транспортної безпеки.

Окрім того, підписавши 8 серпня 2012 року Санкт-Петербурзьку декларацію, міністри економік країн «Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва» закликали до розширення співпраці з метою просування широкополосного доступу до мережі Інтернет і безпечного використання інформаційно-

комунікаційних технологій як рушійної сили забезпечення економічного зростання в регіоні в межах стратегічного плану дій АТЕС у галузі телекомунікацій на 2010–2015 роки.

Така співпраця відповідає інтересам усіх економік АТЕС, бо сприятиме обміну передовим досвідом у формуванні інституційного середовища для інноваційного розвитку, створенні регіональних механізмів взаємодії в науковій, технологічній та інноваційній сферах. Тим паче що ситуація в АТР нині визначається двома ініціативами, пов'язаними з формуванням до 2020 року Азійсько-Тихоокеанського співтовариства (АТС) і створенням Східноазійського співтовариства (САС). Росія зацікавлена в цих інтеграційних проектах, особливу роль у яких мають відігравати Сибір і Далекий Схід. У Західному Сибіру нині добувають майже 70% російської нафти й понад 90% газу. У перспективі новими промисловими центрами видобутку та переробки вуглеводнів мають стати Східний Сибір і Далекий Схід. Тут відкрито 140 великих родовищ нафти та газу й планується відкрити ще 220. До 2020 року на базі цих родовищ можна буде щорічно отримувати до 70–75 млн. т нафти й 140 млрд. куб. м газу. Оскільки потенціал цих територій

здатний міцно поєднати Москву з іншими державами тихоокеанського узбережжя, енергетична тема на саміті у Владивостоці видається однією з ключових, однак за певної умови: якщо від російської «енергетичної пропозиції» буде важко відмовитися передовим економічним гравцям.

Перше місце серед них посідає, звичайно ж, безпосередній сусід Росії – Китай. Багаторічні переговори між російською та китайською сторонами спрямовані на вирішення двох основних проблем – узгодження районів поставок (західна чи східна частини КНР) і ціни на газ. Китай зацікавлений у реалізації східного маршруту (з родовищ Якутії та острова Сахалін), а позиція російської сторони полягає в прокладанні газопроводу «Алтай» із Західного Сибіру до китайського кордону, що не зовсім відповідає пріоритетним інтересам Північної Америки. Аргументація останньої «спирається» на газопроводи з казахського узбережжя Каспійського моря та Туркменістану до Сінцзян-Уйгурського автономного району й далі, на схід країни, побудовані 2009 року, а також на третю нитку газопроводу «Центральна Азія – Китай», уведення якої в експлуатацію заплановане вже на 2015 рік. Справді, російський газ просто не може конкурувати з туркменським за ціновими показниками: отримуючи з Ашгабата блакитне паливо за ціною 160–180 дол. за тис. куб. м, Пекін навряд чи проміняє його на російське, та ще й за ціною 280 дол. США. Тим паче що Москва вже пішла на неабиякі поступки, продаючи китайцям електроенергію за ціною 1,32 руб. за 1 кВт/год, тоді як російське населення далекосхідних районів платить близько 2–2,5 руб. за 1 кВт/год. Крім того, КНР, будучи одним із найбільших партнерів Росії у сфері військово-технічного співробітництва в регіоні, поступово скорочує обсяги поставок російської зброї, адже китайці вже не потребують широкого асортименту озброєнь, бо спроможні виробляти їх самотужки. Так, у КНР освоєно випуск винищувача J-11, який є, по суті, копією російського Су-27, і J-15 – копії Су-33. Відтак Китай цікавить лише найвисокотехнологічніша продукція – авіаційні двигуни та ракетна зброя, адже в усіх інших випадках Москва вимагає від Пекіна юридично гарантувати відмову від копіювання зразків техніки, яку йому постачає, на що китайці, вочевидь, не розраховували.

До того ж експерти вважають, що Москву веде на Схід не бажання стати повноцінним членом АТР, а «новий виток конфронтації із Заходом» та «прагнення встановити з ним рівноправні стосунки» за рахунок дружби з Китаєм. Однак, бе-

ручи до уваги «другий бік медалі», слід зауважити, що зміцнення позицій КНР в АТР непокоїть США та їхніх союзників – Японію й Австралію. У листопаді 2011 року Вашингтон оголосив про підготовку багатосторонньої торгової угоди за участю Австралії, Нової Зеландії, Малайзії, Брунею, Сінгапура, В'єтнаму, Чилі та Перу з метою створення в АТР преференційного торгового режиму. Проект дістав назву «Тихоокеанське партнерство» (торговий оборот Сполучених Штатів із переліченими країнами 2011 року становив 171 млрд. дол., із КНР – 457 млрд.). Уточнити регіональні пріоритети військової доктрини США в АТР дає змогу «Стратегічне керівництво Тихоокеанського командування ЗС США» (від 5 січня 2012 року), згідно з яким військова політика Сполучених Штатів у регіоні має п'ять пріоритетів: союзники і партнери; Китай, Індія, Північна Корея; транскордонні загрози. Перша із заявлених цілей – посилення військових альянсів і країн-партнерів. Особливу увагу приділено підтримці становлення Індії як «лідуючої і стабілізуючої сили в Південній Азії». Щодо Китаю формулювання інше: «сприяти визріванню відносин між військовими США та КНР», що, по суті, означає мирогарантійну та моніторингову активність у цій сфері.

У відповідь на активізацію військової присутності США в АТР Китай 4 березня 2012 року оголосив про збільшення відкритої частини свого оборонного бюджету на 11,2%, тобто до 106 млрд. дол. США на рік. Водночас він розглядає стратегію повернення США в Азію як удар по конкурентоспроможності своєї економіки. Відтак саме партнерство з РФ може, по-перше, зміцнити позиції Китаю в Азії та, по-друге, послужити важелем у відносинах таких різних за розміром, населенням, економічною вагою, культурою та політичним устроєм держав регіону. Адже для вирішення своїх політичних та економічних завдань США, найпевніше, шукатимуть способи тактично обмежити Китай в АТР, використовуючи не лише традиційне «тайванське питання», а й відсторонення Пекіна від географічно близьких йому держав. Тож і в межах АТЕС спостерігатиметься відкрите протистояння Заходу і Сходу. Хоча останній у цьому разі відкрито підтримує Росію, котра в Європі, на жаль, втрачає власні позиції. А от зближення з КНР матиме для неї не лише тактичне, а й перспективне стратегічне значення.

***

Міжурядовий форум «Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво» (АТЕС) створено в листопаді 1989 року. Сьогодні його учасниками є 21 країна та територія АТР:

Австралія, Бруней, В'єтнам, Гонконг (Китай), Індонезія, Канада, КНР, Республіка Корея, Малайзія, Мексика, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Перу, Росія, Сінгапур, США, Таїланд, Тайвань, Філіппіни, Чилі, Японія. У 1998 році (одночасно з приєднанням до АТЕС Росії, В'єтнаму та Перу) запроваджено мораторій на подальше розширення членського складу форуму, який 2010 року продовжено на невизначений термін.

Керівними органами АТЕС є щорічні неформальні саміти глав держав та урядів і приурочені до них зустрічі міністрів закордонних справ і міністрів торгівлі. Протягом року проводяться також галузеві міністерські зустрічі й щоквартальні наради старших посадових осіб АТЕС. Через різноманітність політичного статусу учасників цього утворення воно так і не набуло статусу міжурядової організації, продовжуючи діяти на правах регіонального форуму.

***

На Саперному півострові у Владивостоці для проведення чергового саміту АТЕС побудовано великий міжнародний діловий центр, кілька готелів, океанаріум і Тихоокеанський науково-освітній центр, до складу якого ввійшли декілька науково-дослідних інститутів Російської академії наук. У місті також зведено три мости: через бухту Золотий Ріг, через протоку Босфор Східний, що з'єднав материкову частину Владивостока з островом Російський, і низководний міст через Амурську затоку. Міст на острів Російський став одним із найбільших у світі вантових мостів: довжина його центрального прольоту (1104 м) є рекордною у світовій практиці містобудування. Мостову споруду підтримують найвищі у світі (324 м) пілони та найдовші (до 580 м) ванти. Загальна вага вантової системи – близько 3,5 тис. тонн.

Загальний обсяг інвестицій на підготовку до саміту сягнув майже 600 млрд. рублів. Окрім того, знову реанімовано ідею будівництва тунелю під Беринговою протокою, котрий має сухопутним шляхом з'єднати материкові частини Америки та Європи. За попередніми підрахунками, довжина магістралі – 98–113 км, а термін її спорудження – п'ятнадцять років. У разі успішної реалізації всіх робіт щорічний обсяг вантажопотоку (а це переважно сировинні товари) становитиме близько 60–70 млн. т. Для порівняння: нинішня щорічна пропускна спроможність Північного морського шляху – 10–12 млн. т. Крім того, залізниця, котру також планують підвести до тунелю з обох континентів, використовуватиметься і для внутрішньоконтинентальних, і для трансконтинентальних пасажирських перевезень.